

KOVID-19 Korkusu, Akademik Motivasyon ve Stresle Başa Çıkma Stilleri: 2021 ve 2022 Yılı Verilerinin Karşılaştırılması COVID-19 Fear, Academic Motivation and Coping with Stress: Comparison of the Data for 2021 and 2022

Meryem Berrin BULUT¹, Abdullah TUNÇ²

ÖZ: Pandemi süreci, ölüm belirginliğini artırması nedeniyle pek çok davranışımız üzerinde önemli etkilere sahip olmuştur. Bu çalışmada pandeminin dokuzuncu ayında (Ocak 2021) ve yirmi birinci ayında (Ocak 2022) elde edilen veriler karşılaştırılarak katılımcıların KOVID-19 korkuları, akademik motivasyonları ve stresle başa çıkma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Aynı zamanda 2022 yılında elde edilen veriler için bu değişkenler arasındaki ilişkiler de ele alınmıştır. Çalışmanın ilk kısmına 337; ikinci kısmına ise 296 üniversite öğrencisi gönüllü olarak katılmıştır. Çalışmanın verileri KOVID-19 Korkusu Ölçeği, Akademik Motivasyon Ölçeği, Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve demografik bilgi formu ile toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde nicel analiz tekniklerinden bağımsız gruplar t-testi ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Bulgular, KOVID-19 korkusu ile kaçınma ve problem odaklı stresle başa çıkma stillerinin 2021 yılına göre 2022 yılında azaldığını göstermektedir. KOVID-19 korkusu ile içsel, dışsal motivasyon ve stresle başa çıkma stillerinden kaçınma olumlu yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. İçsel ve dışsal motivasyon stresle başa çıkma stilleri ile olumlu yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Son olarak, motivasyonsuzluk stresle başa çıkma stillerinden hem problem odaklı hem de sosyal destek arama ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Bulgular alan yazın temelinde tartışılmış hem akademiye hem de alana yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: KOVID-19, Motivasyon, Stres, Başa çıkma, Pandemi.

ABSTRACT: The pandemic has important effects on many of our behaviors due to the increase in mortality salience. In this study, the data obtained in the ninth month (January 2021) and the twenty-first month (January 2022) were compared and examined whether there was a significant difference between fear of COVID-19, academic motivation and coping with stress styles. The relationships between these variables for the data obtained in 2022 are also examined. In the first part of the study, 337; in the second part 296 volunteer university students participated in the study. The data of the study were collected with the Fear of COVID-19 Scale, the Academic Motivation Scale, the Coping with Stress Scale and demographic information form. Independent groups t-test and correlation analysis were used. Findings show that avoidance and problem-focused coping styles and fear of COVID-19 decreased in 2022. Intrinsic and extrinsic motivation and avoidance of coping styles have a positive relationship with the fear of COVID-19. Intrinsic and extrinsic motivation has a positive relationship with coping styles. Amotivation has a negative relationship with both problem-focused and social support seeking. Findings were discussed on the basis of the literature, and suggestions were made for both the academy and the field.

Keywords: COVID-19, Motivation, Stress, Coping, Pandemic

Bu makaleye atf vermek için:

Bulut, M. B., & Tunç, A. (2024). Kovid-19 korkusu, akademik motivasyon ve stresle başa çıkma stilleri: 2021 ve 2022 yılı verilerinin karşılaştırılması, *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(1), 75-86.

Cite this article as:

Bulut, M. B., & Tunç, A. (2024). Covid-19 fear, academic motivation and coping with stress: comparison of the data for 2021 and 2022. *Trakya Journal of Education*, 14(1), 75-86.

¹ Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi, Adana/Türkiye, e-mail: berrin_teke@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-8476-8700

² Uzm. Psk. Dan., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan/Türkiye, e-mail: abdullahtunc95@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9959-8633

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The pandemic has adverse social, psychological and economic effects. Socially, the fact that we could not communicate with or contact to the individuals in our social circle in the first months of the pandemic negatively affected us, and this had many psychological consequences. Feeling lonely, increased levels of anxiety and fear about the process, and depressive symptoms can be given as examples (see Robinson et al., 2022). From an economic point of view, it is known that many tradesmen experience difficulties with the closure. Although social, psychological and economic effects have affected individuals significantly, this process has also had serious effects on education.

Considering the effects of the pandemic in these different areas, it is thought that the first months and the following months, when uncertainty are high, will have different effects on people. For example, in the first months, the Minister of Health was often giving live information about the process or a turquoise table was shown on the news every evening; currently, the process can only be followed on the website of the Ministry of Health. Based on these, it was aimed in this study to examine whether there is a significant difference between the levels of fear of Covid-19, academic motivation and coping with stress on the data collected at different times of the pandemic. In addition, the relationships between fear of Covid-19, academic motivation and levels of coping with stress were also examined.

Method

The study was carried out by collecting data both in the first months of the pandemic and recently. For the first part of the study, 337 volunteer participants, 274 women and 63 men, were reached. The second part was attended by 296 people, 221 women and 75 men.

Fear of Covid-19 Scale: This scale was developed by Ahorsu et al. (2020), and its Turkish adaptation was conducted by Seller et al. (2020). The one-dimensional scale consists of 7 items. The Cronbach's alpha coefficient was 0.84 in its Turkish adaptation. In the first part of this study, the reliability coefficient was 0.86; in the second part, it was found to be 0.88.

Coping with Stress Scale: The scale developed by Türküm (2002), consists of three dimensions and 23 items. The overall internal consistency coefficient of the scale was 0.78. In the first part of this study, internal consistency was found to be .80 for the whole scale. In the second part, the general internal consistency was found to be 0.83.

Academic Motivation Scale: The original version of the scale was developed by Vallerand et al. (1992) for university students. The scale, adapted to Turkish by Karagüven (2012), consists of 28 items. Karagüven (2012) reported the consistency coefficient of the scale as .87. In the first part of this study, the internal consistency coefficient was found to be 0.84. In the second part, the internal consistency coefficient was found to be 0.85.

Personal Information Form: The personal information form prepared by the researchers was used to collect demographic information such as age and gender of the participants.

The data of both studies were collected online via Google Forms. The study was carried out entirely on a voluntary basis, and the scale application process takes about 5-10 minutes. The link of the form prepared with Google Forms was sent to the participants via social media tools. Quantitative analysis techniques were used in the analysis of the data. The obtained data were analyzed with SPSS 25 package program.

Findings

It is seen that the problem-focused and avoidance dimensions of coping with stress and Covid-19 fear differs significantly in 2021 and 2022. Accordingly, there is a significant decrease in both the fear of Covid-19 and problem-focused and avoidance dimensions of coping with stress in 2022.

Fear of Covid-19 has a positive and significant relationship with internal and external motivation and avoidance. Intrinsic and extrinsic motivation have a positive and significant relationship with stress coping styles. Finally, amotivation has a significant negative relationship with both problem-focused and social support seeking styles of coping with stress.

Discussion and Conclusion

The aim of this study was to examine whether there was a statistically significant difference between the participants' fear of Covid-19, academic motivation and coping with stress styles between 2021 and 2022. At the same time, the relationships between these variables for the data obtained in 2022 are also examined. The findings show that avoidance and problem-focused coping styles and fear of Covid-19 decreased in 2022 compared to 2021. Intrinsic and extrinsic motivation and avoidance of coping styles have a positive and significant relationship with the fear of Covid-19. Intrinsic and extrinsic motivation has a positive and significant relationship with coping styles. Finally, amotivation has a significant negative relationship with both problem-focused and social support seeking styles of coping with stress. The findings were discussed on the basis of the literature, and suggestions were made for both the academy and the field.

GİRİŞ

KOVID-19 ile ilgili bilgiler ilk olarak Çin'de yayılmaya başlasa da gün geçtikçe pek çok ülkede vakalar görülmeye başlanmıştır. Bu ülkelerden biri de Türkiye'dir. Ülkemizde ilk vakanın Mart 2020'de raporlandığı bilinmektedir. İlk vakanın raporlanması ile insanlar virüsten korunabilmek için pek çok tedbir almıştır. Bunların başında hijyen malzemelerinin depolanması ya da ihtiyaç dışı satın alınması ifade edilebilir. İnsanlar ihtiyaçları dışında dezenfektan, kolonya ve ıslak mendil satın alıp özellikle marketlerdeki stokları tüketmişlerdir. Bu satın alma davranışının altında yatan motivasyon hayatta kalabilme mücadelesi ve var olan belirsizlik durumundan kaçınmak olarak belirtilebilir. Kısaca ifade etmek gerekirse, gelecek hakkındaki belirsizlik, kaygı ve korku insanları bu süreçte harekete geçirmiştir.

KOVID-19 ile ilişkili korku; yayılma hızı ve ortamıyla (hızlı ve görünmez bir şekilde) olduğu kadar hastalık ve ölüm oranı ile de doğrudan ilişkilidir (Martinez-Lorca ve diğ., 2020). Pandemi sürecinde her akşam haberlerde görülen Genel Korona Virüs Tablosu ölüm belirginliğini ve bununla ilişkili korku ve kaygıyı artırmaktadır. Martinez-Lorca ve diğerlerine (2020) göre yüksek korku seviyeleri ile bireyler KOVID-19'a tepki verirken net ve rasyonel düşünemeyebilirler. Bu nedenle, KOVID-19 ile ilişkili korkunun bireylerin pek çok karar verme sürecini etkileyebileceği açıktır.

Pandemi sürecinin sosyal, psikolojik ve ekonomik etkileri net bir şekilde görülebilmektedir. Sosyal anlamda, pandeminin ilk aylarında sosyal çevredeki bireylerle özellikle yüz yüze iletişimin kurulamaması olunması ya da onlara temas edilememesi bireyleri olumsuz bir şekilde etkilemiştir ve sosyal etkinin kısıtlı şekilde oluşu pek çok psikolojik sonucu doğurmuştur. İnsanların yalnız hissetmeleri, süreç ile ilgili kaygı ve korku düzeylerinin artması ve depresif semptomlar bunlara örnek olarak verilebilir (bk. Robinson ve diğ., 2022). Ekonomik açıdan ele alındığında ise kapanma ile pek çok esnafın sıkıntı yaşadığı bilinmektedir. Her ne kadar sosyal, psikolojik ve ekonomik etkiler bireyleri önemli düzeyde etkilemiş olsa da bunlarla birlikte bu sürecin eğitime de ciddi anlamda etkileri olmuştur. Uzaktan olarak başlayan eğitim sonrasında hibrit (uzaktan + yüz yüze) olarak devam etmiştir. Şu an ise çoğunlukla yüz yüze olarak devam etmektedir.

KOVID-19'un neden olduğu kaygının bireylerin performans ve motivasyonlarını olumsuz olarak etkilediği tespit edilmiştir (bk. Sönmez, 2020). Aynı zamanda Özdoğan ve Berkant (2020) yaptıkları çalışmada eğitim sürecinin temel yapı taşı olan bireylerle (öğretmen, veli, öğrenci, psikolojik danışman, okul müdürü ve öğretim üyeleri) görüşmüşler ve bu görüşmeler sonucunda öğrencilerin motivasyon kaybı yaşadıkları sonucuna varmışlardır. Zaccoletti ve arkadaşlarına (2020) göre KOVID-19'un akademik motivasyon üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Ayrıca, KOVID-19 pandemisinde sokağa çıkma yasağının uygulandığı dönemde öğrencilerin akademik motivasyonlarında önemli bir azalmanın olduğu raporlanmıştır.

Motivasyon kavramı ile bağlantılı olan yaklaşım Öz Belirleme Kuramıdır. Bireyin en iyi şekilde işlev göstermesini destekleyen psikolojik süreçleri açıklayan Öz Belirleme Kuramı (Ryan ve Deci, 2000) yalnızca performans ve iyilik hali sonuçlarının öngörücüleri olarak motivasyona değil, aynı zamanda psikolojik ihtiyaçları etkileyen sosyal koşullara da odaklanan bir insan motivasyonu, gelişimi ve sağlığını kuramıdır (Deci ve Ryan, 2008). Öz belirleme, içsel ve dışsal motivasyonun geliştirilmesi ve uygulanmasında önemlidir. Etkinlik ve iç yapının gelişimi için yaşam gücü veya enerjisi olan (Deci ve Ryan, 1985, s. 8) içsel motivasyon, yeterlilik ve öz belirleme için doğuştan gelen organizma ihtiyaçlarına dayanır. Yetkinlik ve öz belirleme için içsel ihtiyaçlar, zorlukların üstesinden gelmek için devam eden bir arayış sürecini motive eder. Dışsal motivasyon, herhangi bir şeyi yapma nedeninin faaliyetin kendisine olan ilgiden başka bir şey olduğu davranışı ifade eder. Bununla birlikte, bu tür davranış, daha fazla veya daha az ölçüde, kişinin gerçekten yapmak istediği ve yapmak için baskı altında hissettiği bir şey olabilir (Deci ve Ryan, 1985, s. 33-35). Bilişsel Değerlendirme Kuramına göre, ortam belirli bir davranış için ne öz

belirleme ne de yeterliliğe izin verdiğinde, insanlar bu davranışa motivasyonsuz olacaklardır. Motivasyonsuzluk, kişinin amaçlanan sonuçlara ulaşmak için kendini yetersiz olarak algılamasıyla ortaya çıkmaktadır (Deci ve Ryan, 1985, s. 71). Bu çalışma kapsamında ele alınan akademik motivasyon ise özellikle üniversite öğrencilerinin üniversite eğitimi ile ilgili görüşlerini içermektedir. Üniversite eğitimi almada onları güdüleyen faktörlerin neler olduğu ele alınmaktadır. Masaali'ye (2007) göre akademik motivasyon, belirli bir alanda iyi bir şeyler yapma ve kişinin performansını değerlendirme arzusunu içermektedir.

Çalışmanın diğer değişkeni olan stresle başa çıkmanın akademik motivasyon ile arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Thompson ve Gaudreau, 2008). Olumsuz yaşam olayı, fiziksel ve/veya psikolojik acının nedeni veya öncülü olarak algılanan bir durumdur (Snyder ve diğ., 1988). KOVİD-19 ile ilişkilendirilen korku da bireyler tarafından olumsuz bir durum olarak algılanmaktadır ve doğal olarak onları rahatsız etmektedir. Rahatsız olunan bu durumdan kurtulmak için de bireyler bazı başa çıkma yöntemlerini devreye sokabilmektedir. Snyder ve diğerlerine (1988) göre başa çıkma, olumsuz yaşam olaylarıyla ilişkili fiziksel ve psikolojik acıyı azaltmaya yönelik girişimlerdir. Duruma uygun olan başa çıkma stratejileri kullanıldığında, yaşanan acı azaltılabilmekte ya da ortadan kaldırılabilir. Folkman ve Lazarus'a (1988) göre başa çıkma, insanların stresli bir durum ile karşılaştıklarında iç ve/veya dış talepleri yönetmek için kullandıkları çeşitli bilişsel ve davranışsal stratejileri tanımlamaktadır.

Psikolojik stres, olumsuz bir kişi-çevre ilişkisini tanımladığı için özü yapı veya durağanlıktan ziyade değişimdir. Koşullarımızı veya bu koşulların nasıl yorumlandıklarını daha elverişli hale getirmek için onları değiştiririz. Bu da başa çıkma olarak adlandırılır (Lazarus, 1993, s. 8). Lazarus (1993) başa çıkmayı bir süreç olarak tanımlamaktadır. Birey, kendisi açısından yorucu veya ezici olarak değerlendirdiği belirli talepleri yönetmek için çaba göstermektedir. İstikrarlı başa çıkma stilleri önemli olsa da başa çıkma stillerinin etkili olması için zaman içinde ve farklı stresli koşullarda bunların değişmesi gerektiğinden, başa çıkma bağlama bağlıdır.

Göksü ve Kumcağız (2020) pandemiyle birlikte bireylerin kaygı ve streslerinin arttığını raporlamışlardır. Baltacı ve arkadaşları (2022) ise KOVİD-19 korkusu ve stresle başa çıkma stillerinin bireyin ruh sağlığını etkilediğini tespit etmiş ve aynı zamanda KOVİD-19 korkusu ile stresle başa çıkma stilleri arasında olumlu yönde anlamlı ilişkiler saptamışlardır. KOVİD-19 korkusu ile stresle başa çıkma arasında olumsuz yönde anlamlı ilişkiler tespit eden çalışmalar da mevcuttur (bk. Peker ve Cengiz, 2022).

Pandeminin farklı alanlardaki (psikolojik, ekonomik, sosyal ve eğitim) etkileri göz önüne alındığında belirsizliğin ve bilinemezliğin daha fazla olduğu ilk aylar ile sonraki ayların insan davranışları üzerinde farklı etkileri olacağı düşünülmektedir. Örneğin, pandeminin ilk zamanlarında Sağlık Bakanı sıklıkla süreç hakkında canlı bir şekilde bilgilendirme yaparken ya da her akşam haberlerde Genel Korona Virüs Tablosu gösterilirken; artık sadece Sağlık Bakanlığı'nın web sayfasından süreç takip edilebilmektedir. Bunlara dayanarak, bu çalışmada pandeminin farklı zamanlarında toplanan veriler üzerinde KOVİD-19 korkusu, akademik motivasyon ve stresle başa çıkma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca KOVİD-19 korkusu, akademik motivasyon ve stresle başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişkiler de ele alınmıştır.

Sağlık Bakanlığı'nın verilerine göre Ocak 2021'de toplam vaka sayısı 268,811 ve toplam vefat sayısı 5112 iken Ocak 2022'de toplam vaka sayısı 2,137,332 ve toplam vefat sayısı 5055'tir (Sağlık Bakanlığı, 2022). Ölüm belirginliğinin (bk. Dehşet Yönetimi Kuramı, Greenberg ve diğ., 1986) çok fazla olduğu ilk zamanlar ve nispeten azaldığı (insanların duyarsızlaştığı) sonraki zamanlarda elde edilen veriler incelenerek ölüm belirginliğinin insan davranışları üzerindeki etkisini göstermesi açısından da bu çalışmanın değerli olduğu düşünülmektedir. Pandemi sürecinde yapılan ve bu çalışmanın değişkenlerini ele alan çalışmaya alanda rastlanmadığı için çalışmanın aynı zamanda alandaki önemli bir boşluğu da doldurması beklenmektedir. Bu araştırmanın ayrıca hem sağlık hem de eğitim alanında çalışan uzmanlara önemli bulgular sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu/ Evren- Örneklem

Bu araştırmanın evrenini bir devlet üniversitesinde eğitime devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise kolayda ve kartopu örnekleme yöntemleri ile belirlenmiştir. Çalışma hem pandeminin dokuzunda ayında (Ocak 2021) hem de yirmi birinci ayında (Ocak 2022) veri toplanarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ilk kısmı için 274 (%81,3) kadın ve 63 (%18,7) erkek olmak üzere 337 gönüllü katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 18 ile 26 arasındadır ve yaş

ortalamaları 20,32'dir. Yaşa bağlı standart sapma değeri ise 1,61'dir. Çalışmanın ikinci kısmı için 302 katılımcıya ulaşılmıştır. Uç değer analizi sonucunda 6 katılımcı analize dahil edilmemiştir. Böylelikle çalışmanın ikinci kısmına 221 (%74,7) kadın ve 75 (%25,3) erkek olmak üzere 296 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 18 ile 33 arasındadır ve yaş ortalaması 21,08'dir. Yaşa bağlı standart sapma değeri ise 2,02'dir.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada Kovid-19 Korkusu Ölçeği, Stresle Başa Çıkma Ölçeği, Akademik Motivasyon Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

KOVID-19 Korkusu Ölçeği

Bu ölçek Ahorsu ve diğerleri (2022) tarafından geliştirilmiş, Satıcı ve diğerleri (2020) tarafından ise Türkçeye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Tek boyutlu olan ölçek 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde 5'li Likert tipi bir derecelendirme kullanılmıştır. Buna göre (1) Kesinlikle Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Ne katılıyorum Ne katılmıyorum, (4) Katılıyorum ve (5) Kesinlikle Katılıyorum şeklindedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 7 ile 35 arasında değişmektedir ve yüksek puan bireyde daha yüksek düzeyde KOVID-19 korkusu olduğunu göstermektedir. Ölçeğin orijinal formunda Cronbach alfa katsayısı 0,82 iken Türkçeye uyarlamasında Cronbach alfa katsayısı 0,84 olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmanın ilk kısmında güvenilirlik katsayısı 0,86; ikinci kısmında ise 0,88 olarak bulunmuştur.

Stresle Başa Çıkma Ölçeği

Türküm (2002) tarafından geliştirilen ölçek üç boyut (sosyal destek arama, problem odaklı başa çıkma ve kaçınma) ve 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde 5'li Likert tipi bir derecelendirme kullanılmıştır. Her bir boyuttan alınan yüksek puan ilgili boyutun stresle başa çıkmada kullanıldığını göstermektedir. Buna göre (1) Hiç uygun değil, (2) Uygun değil, (3) Ne uygun Ne uygun değil, (4) Uygun ve (5) Çok uygun şeklindedir. Ölçeğin genel iç tutarlılık katsayısı 0,78 olup, ölçeğin boyutları için iç tutarlılık kat sayıları sırasıyla 0,85 (sosyal destek arama), 0,80 (problem odaklı) ve 0,65 (kaçınma) olarak bulunmuştur. Bu çalışmanın ilk kısmında tüm ölçek için iç tutarlılık 0,80 ve boyutları için sırasıyla 0,83 (sosyal destek arama), 0,80 (problem odaklı) ve 0,71 (kaçınma) olarak bulunmuştur. İkinci kısmında ise genel iç tutarlılık 0,83 bulunmuş ve boyutlar için sırasıyla 0,88 (sosyal destek arama), 0,83 (problem odaklı) ve 0,65 (kaçınma) olarak tespit edilmiştir.

Akademik Motivasyon Ölçeği

Ölçeğin orijinal hali Vallerand ve diğerleri (1992) tarafından üniversite öğrencilerine yönelik geliştirilmiştir. Karagüven (2012) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek 3 boyuttan (içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk) ve 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde 7'li Likert tipi bir derecelendirme kullanılmıştır. Buna göre (1) Hiç Uyuşmuyor, (2) Uyuşmuyor (3) Biraz Uyuşmuyor (4) Ne uyuşuyor ne de uyuşmuyor (5) Biraz uyuşuyor (6) Uyuşuyor ve (7) Tam olarak uyuşuyor şeklindedir. Ölçekte boyutlardan alınan puan hangi boyutta yüksek ise katılımcının akademik motivasyonu da o boyutta daha baskındır. Karagüven (2012) ölçeğin tutarlılık katsayısını 0,87 olarak raporlamıştır. Bu çalışmanın ilk kısmında iç tutarlılık katsayısı 0,84 olarak bulunmuştur. İçsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk için iç tutarlılık katsayıları sırasıyla 0,87, 0,78 ve 0,82 olarak tespit edilmiştir. İkinci kısımda ise iç tutarlılık kat sayısı 0,85 olarak bulunmuştur. İçsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk için iç tutarlılık katsayıları sırasıyla 0,91, 0,81 ve 0,85 olarak saptanmıştır.

Demografik Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu form, katılımcıların yaş ve cinsiyet gibi demografik bilgilerini toplamak amacıyla kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmanın örnekleme kolayda ve kartopu örnekleme yöntemleri ile belirlenmiştir. Çalışma hem pandeminin dokuzuncu ayında (Ocak 2021) hem de yirmi birinci ayında (Ocak 2022) veri toplanarak gerçekleştirilmiştir. İçinde bulunduğumuz pandemi şartlarından dolayı her iki çalışmanın verileri de çevrim içi olarak Google Forms aracılığıyla toplanmıştır. Hazırlanan formun ilk kısmına Bilgilendirilmiş Onam Formu eklenmiştir. Bu onam formunu okuyup onaylayan katılımcıların ölçek maddelerine erişimi sağlanmıştır. Çalışma tamamen gönüllülük esaslı yürütülmüş olup, ölçek uygulama işlemi yaklaşık 5-10 dakika sürmüştür. Çalışmanın linki katılımcılara sosyal medya araçları (WhatsApp, Google Classroom, Instagram) ile iletilmiştir. Ulaşılabilen katılımcılardan da kendi sosyal medya hesaplarında çalışmanın linkini paylaşmaları istenmiştir. Elde edilen veriler sadece bu çalışma kapsamında kullanılmıştır. Katılımcılardan kişisel bilgileri istenmemiş ve çalışma gizlilik esaslarına göre yürütülmüştür. Çalışmanın herhangi bir anında devam etmeme haklarının olduğu katılımcılara iletilmiştir.

Mevcut araştırma, kesitsel nitelikte, ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Tarama modellerinde geçmişte ya da şu an var olan durum olduğu şekliyle betimlenmektedir ve herhangi iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin nasıl ve ne yönde olduğunu incelenmektedir (Karasar, 2002, 2011). Verilerin analizinde nicel analiz tekniklerinden faydalanılmıştır. Analiz öncesinde verilerin uygulanacak istatistiksel testlere uygunluğu kontrol edilmiştir. Test varsayımlarının incelenmesi için z değerleri kullanılarak uç değer analizi yapılmıştır. Normallik varsayımını test etmek için çarpıklık ve basıklık kat sayıları incelenmiştir. Bu değerler 0,283 ile 2,619 arasında değişmektedir. Trochim ve Donnelly'ye (2006) göre, bu değerlerin -3 ila + 3 arasında olması durumunda veri setinin normal dağıldığından bahsedilebilir. Verilerin analizinde 2021 ve 2022 yılı verilerinin birbirlerinden anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için bağımsız gruplar t-testi ve değişkenler arasındaki ilişkiler için korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 25 paket programı ile analiz edilmiştir. Bulguların anlamlılık değeri için 0,05 anlamlılık düzeyi temel alınmıştır.

Araştırmanın Etik İzinleri

Çalışmanın yürütülmesi sırasında etik ilkeler gözertilmiş olup, verilerinin toplanmasından önce ilgili üniversitenin Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Başkanlığından 31.01.2022 tarihinde, E-60263016-050.06.04-125712 sayılı kararla gerekli izinler alınmıştır.

BULGULAR

Bulgular kısmında ilk olarak 2021 yılının ocak ayında toplanan veriler ile 2022 yılının ocak ayında toplanan verilerin karşılaştırılması, sonrasında ise korelasyon analizi sonuçları verilmektedir. Tablo 1'de yıllara göre değişkenlerin karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

Tablo 1.

2021 ve 2022 yılı değişkenlerinin karşılaştırılması bağımsız gruplar t testi sonuçları

Değişkenler		Yıl	N	Ort.	ss	t
KOVİD-19 Korkusu		2021	337	2,42	,99	2,85*
		2022	296	2,21	,91	
Akademik Motivasyon	İçsel Motivasyon	2021	337	5,29	1,02	1,29
		2022	296	5,17	1,21	
	Dışsal Motivasyon	2021	337	5,27	,92	-,01
		2022	296	5,27	1,01	
Motivasyonsuzluk	2021	337	2,39	1,47	-1,68	
	2022	296	2,60	1,61		
Stresle Başa Çıkma	Kaçınma	2021	337	3,33	,79	3,64*
		2022	296	3,11	,71	
	Problem Odaklı	2021	337	4,00	,71	3,24*

	2022	296	3,81	,74	
Sosyal Destek Arama	2021	337	3,33	,90	1,89
	2022	296	3,18	1,03	

*p<0,05

Tablo 1’de görüldüğü gibi KOVİD-19 korkusu ve stresle başa çıkmanın boyutlarından kaçınma ile problem odaklının 2021 ve 2022 yıllarında farklılaştığı görülmektedir. Buna göre katılımcıların hem KOVİD-19 korkularında hem de stresle başa çıkma boyutlarından kaçınma ve problem odaklıda 2022 yılında anlamlı bir azalma görülmektedir. Tablo 2’de ise değişkenler arasındaki ilişkiler gösterilmektedir.

Tablo 2.

2022 verileri için korelasyon değerleri

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1. KOVİD-19 Korkusu	1	,13*	,14*	,04	,12*	-,07	,08
Akademik Motivasyon	2. İçsel Motivasyon		1	,71**	-,39**	,19**	,39**
	3. Dışsal Motivasyon			1	-,31**	,29**	,32**
	4. Motivasyonsuzluk				1	,06	-,24**
	5. Kaçınma					1	,46**
Stresle Başa Çıkma	6. Problem Odaklı						1
	7. Sosyal Destek Arama						

*p<0,05 **p<0,01

Tablo 2 incelendiğinde KOVİD-19 korkusu ile içsel, dışsal motivasyon ve stresle başa çıkma stillerinden kaçınma olumlu yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. İçsel ve dışsal motivasyon stresle başa çıkma stilleri ile olumlu yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Son olarak, motivasyonsuzluk stresle başa çıkma stillerinden hem problem odaklı hem de sosyal destek arama ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, pandeminin iki farklı döneminde (dokuzuncu ve yirmi birinci ayında) katılımcıların KOVİD-19 korkuları, akademik motivasyonları ve stresle başa çıkma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Buna ek olarak, bu değişkenler arasındaki ilişkiler de ele alınmıştır.

Elde edilen bulgular, KOVİD-19 korkusu ile kaçınma ve problem odaklı stresle başa çıkma stillerinin 2021 yılına göre 2022 yılında azaldığını göstermektedir. KOVİD-19 korkusu 2021 ocak ayı ortalaması (2,41), 2022 ocak ayı ortalamasına (2,21) göre istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuştur. Literatür incelendiği zaman yıllara göre KOVİD-19 korkusunun azaldığını destekleyen çalışmalar mevcuttur. Salgının ilk dönemlerinde (2020 mart ayı) İran’da Ahorsu ve diğerleri (2022) tarafından yapılan çalışmada

KOVID-19 korkusu ortalaması (3,74) olarak bulunmuştur. Türkiye’de ise Aksoy ve Atılgan (2021) tarafından 2020 yaz ayında üniversite öğrencilerinden veriler toplanmış ve katılımcıların KOVID-19 korkusu ortalamaları (2,81) olarak tespit edilmiştir. KOVID-19 korkusuyla ilgili 2021 yılı mayıs ayında yapılan çalışmaların birinde (Kalafatoğlu ve Yam, 2021) KOVID-19 korkusu ortalaması 2,75; diğerinde (Çarkıt, 2021) ise 2,49 olarak tespit edilmiştir. Fransa’da Scrima ve diğerleri (2022) tarafından yapılan çalışmada ise KOVID-19 korkusu ortalaması (1,89) olarak tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde farklılıklar olsa da 2020-2022 yılları arasında KOVID-19 korkusunun azaldığı görülmektedir. Bu azalmada 2020 yılının başından itibaren salgına yönelik yapılan çalışmaların etkili olduğu düşünülmektedir. Salgının Türkiye’de ilk olarak görüldüğü (2020 yılı mart ayı) andan itibaren pek çok tedbir alınmaya başlanmıştır. Öncelikle lise düzeyine kadar tüm okullarda eğitime bir hafta ara verilmiştir, üniversitelerde ise 3 hafta ara verilmiştir (BBC, 2020); bu süreçten sonra 2021-2022 eğitim-öğretim yılına kadar üniversiteler eğitime uzaktan devam etmek zorunda kalmıştır. Alınan bu tedbirler sadece eğitim ile sınırlı kalmamış aynı zamanda sokağa çıkma yasakları kapsamında eğlence yerleri, alışveriş merkezleri, restoran gibi birçok iş yerinin hizmet vermesi yasaklanmıştır. Pandemi sürecinde, salgın kapsamında alınan kararları ve uygulamaları açıklamak amacıyla salgın için oluşturulan bilim kurulu iki haftada bir alınan yeni kararları açıklamaktır. Bu yasaklar kapsamında farklı yaş gruplarının sosyal ortamlarda bulunma sürelerine kadar çeşitli kararlar alınmıştır. Yaşanan tüm bu gelişmelerin bireylerin belirsizlik yaşamasına sebep olduğu belirtilebilir. 2021 yılı haziran ayı itibari ile uygulanan yasaklar esnetilmiş ve daha sonrasında 2021-2022 eğitim-öğretim yılında üniversiteler yüzde %60 yüz yüze %40 uzaktan olarak eğitime başlamışlardır ve sosyal alanlarda uygulanan kısıtlamalar da kaldırılmıştır. Tüm bu esnetmelerin insanların yaşadıkları belirsizlik durumunu ortadan kaldırdığı belirtilebilir. Aynı zamanda 2021 yılı ocak ayında yurt dışından ilk aşı gelmiş ve öncelikle 65 yaş üstü kronik hastalara uygulanmaya başlanmıştır, ilerleyen süreçte haziran ayında aşı 18 yaş üstü bireylere de uygulanmaya başlanmıştır. 2022 yılı ocak ayı vaka ortalaması 68,943 iken 2021 yılı ocak ayı ortalama vaka sayısı 8.671 kişidir (Sağlık Bakanlığı, 2022). 2022 vaka sayısı 2021 yılına göre 8 kat fazla olmasına rağmen KOVID-19 korku ortalamaları düşmektedir. Bu durum, yaşanan belirsizlik sürecinin azalması ile KOVID-19 korkusunun da azaldığı şeklinde açıklanabilir çünkü daha önce yapılan pek çok çalışmada (örn., Deniz 2021; Pak ve diğ., 2021) belirsizlik ile KOVID-19 korkusu arasında olumlu yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki raporlanmıştır. Aynı zamanda, belirsizlik durumunun KOVID-19 korkusunu yordadığını tespit eden çalışmalar da (örn., Çarkıt, 2021; Duman, 2020) mevcuttur. KOVID-19 korkusundaki değişimi sağlayan diğer bir etken ise 2021 yılı ocak ayında 18 yaş üstüne aşı yapılmamışken 2022 yılında ocak ayında 18 yaş üzeri toplam 52.399.906 kişinin aşılı olmasıdır (TRT, 2022). Aşıyla beraber salgına karşı en etkili çözümlerden birinin bulunduğu ve bunun da KOVID-19 korkusundaki düşüşe sebep olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın diğer bir bulgusu ise salgının yoğun etkisini gösterdiği 2021 yılı ile salgının artık doğal karşılandığı ve bu konuda birçok önlemin alındığı 2022 yılına ait stresle başa çıkma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların görülmesidir. Buna göre hem kaçınma hem de problem odaklı stresle başa çıkmada 2021 yılında alınan ortalama puanlar 2022 yılına göre anlamlı olarak daha yüksektir. Son ve diğerleri (2020) tarafından salgının ilk dönemlerinde yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin akademik başarılarının, sosyal hayatlarının, psikolojik durumlarının salgın sürecinden etkilendiği ve öğrencilerin yoğun endişe-stres yaşadıkları raporlanmıştır. Belirsizlik durumu ve gelecek kaygısının arttığı bu dönemde stresle başa çıkma becerilerinin kullanımının psikolojik sağlamlığı yordadığı tespit edilmiştir (Aşkın ve diğ., 2020). Salgın döneminde üniversite öğrencilerin stres düzeyleri hakkında yapılan çalışmada öğrencilerin stres düzeyinin orta düzeyin üstünde ve stresle başa çıkma düzeylerinin ise düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir (Keleş ve diğ., 2022). Yine salgının ilk dönemlerinde stres düzeyleri üzerine Çin’de gerçekleştirilen bir diğer çalışmada (Cao ve diğ., 2020) ise üniversite öğrencilerinin stres düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Mevcut çalışmada üniversite öğrencilerinin stres düzeyleri değil stresle başa çıkma stilleri incelenmiştir. Bireylerin salgınla beraber artan stres durumunda farklı stresle başa çıkma stillerini kullandıkları belirtilebilir. Bu çalışmada problem odaklı stresle başa çıkmanın en yüksek ortalamaya sahip olduğu saptanmıştır. Bu bulguyu destekleyen bir çalışma Savcı ve Aysan (2014) tarafından yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada üniversite öğrencilerinin algılanan stres düzeyleri arttıkça problem odaklı stresle başa çıkma stillerinin arttığı görülmüştür. 2021 ve 2022 yılları arasında farklılık gösteren diğer bir stresle başa çıkma stili olan kaçınma ise stres durumlarında bireyin stres yaratan durumları çözmek yerine bu durumlardan kaçınmasını ifade etmektedir. 2020 yılında salgının en yoğun döneminde yapılan bir çalışma (Altuntaş ve Tekeci, 2020) bu durumu destekler niteliktedir. Bu çalışmada, bireylerin algılanan stresleri ile kaçınma becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ve stresle başa çıkma stilleri arasında “kaçınma”nın en yüksek ikinci puana sahip olduğu raporlanmıştır. Salgının ilk

dönemlerinde ve son dönemlerine doğru bireylerin stresle başa çıkma puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde azalmasının sebebi salgın ile ilgili belirsizliğin aşılama oranlarındaki artış ile beraber azalması olabilir. Kısaca belirtmek gerekirse, pandeminin ilk zamanlarında ve sonlarına doğru incelenen bu değişkenlerdeki farklılıklar ölümün ya da ölüm belirginliğinin insan davranışları üzerindeki etkisini göstermesi açısından önemli görülmektedir (bk. Dehşet Yönetimi Kuramı, Greenberg ve diğ., 1986).

Korelasyon analizi sonucunda ise KOVİD-19 korkusu ile içsel, dışsal motivasyon ve stresle başa çıkma stillerinden kaçınma olumlu yönde zayıf ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. İçsel ve dışsal motivasyon stresle başa çıkma stilleri ile olumlu yönde zayıf ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Son olarak, motivasyonsuzluk stresle başa çıkma stillerinden hem problem odaklı hem de sosyal destek arama ile olumsuz yönde zayıf ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Salgın sürecinde öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetleri kesintiye uğramış; eğitime uzun bir süre uzaktan devam edilmiştir. Salgının beraberinde getirdiği uzaktan eğitim ve değişen yaşam koşullarının öğrencilerin motivasyonlarını etkilediği belirtilebilir. Bu çalışmanın bulguları ile tutarlı olarak, Munir ve diğerleri (2021) tarafından yapılan bir çalışmada öğrencilerin KOVİD-19 korkuları ile motivasyonları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur, ülkemizde üniversite öğrencileri ile yürütülen bir çalışmada (Saltürk ve Güngör, 2020) ise öğrencilerin salgın sürecinde içsel motivasyonlarının etkilendiği raporlanmıştır. Ayhan (2022) tarafından yapılan çalışmaya göre üniversite öğrencilerinin salgın döneminde olumlu gelecek beklentisine sahip olmaları içsel motivasyonlarını da olumlu yönde etkilemektedir. Salgınla ortaya çıkan KOVİD-19 korkusu beraberinde KOVİD-19 kaygısını da getirmiştir. Bu kaygı sonucunda da bireylerin hem içsel hem de dışsal motivasyonları etkilenmiştir. Salgının en yoğun dönemi olan 2020 yılında Tekin (2020) tarafından üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen bir çalışma da bu durumu desteklemiştir ve KOVİD-19 kaygısı hem içsel hem de dışsal motivasyonla anlamlı olarak ilişkili bulunmuştur.

Salgın sadece öğrencilerin motivasyonlarını etkilememiş aynı zamanda problem çözme ve stresle başa çıkma stillerini de etkilemiştir. Bu çalışmanın bulgularına paralel şekilde, Ali ve diğerleri (2022) de KOVİD-19 korkusu ile kaçınma arasında anlamlı olumlu bir ilişki tespit etmişlerdir. Girma ve diğerleri (2021) pandemi döneminde stresin arttığını belirtmişler ve KOVİD-19 ile kaçınma ve inkâr arasında olumlu yönde anlamlı ilişkiler tespit etmişlerdir. Başka bir çalışmada ise üniversite öğrencilerinin orta düzey strese göre yüksek düzey stres durumunda kaçınma stiline anlamlı olarak arttığı raporlanmıştır (Savcı ve Aysan, 2014).

Araştırmada son olarak motivasyonla stresle başa çıkma stilleri incelenmiştir; içsel ve dışsal motivasyon ile stres başa çıkma stilleri arasında olumlu yönde anlamlı ilişkiler bulunurken; motivasyonsuzluk ile problem odaklı başa çıkma ve sosyal destek arasında olumsuz yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Literatürde bu bulguların desteklendiği görülmektedir. Örneğin, Turkey ve Sökmen (2014) üniversite öğrencilerinin içsel ve dışsal motivasyonları ile stresle başa çıkma stilleri arasında olumlu yönde anlamlı ilişkiler saptamışlardır. Aynı çalışmada motivasyonsuzluk ile dış yardım arama (sosyal destek arama) ve aktif planlama (problem odaklı başa çıkma) arasında olumsuz yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu bulgular da motivasyon ile stresle başa çıkma stillerinin anlamlı ilişkilere sahip olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

KOVİD-19 korkusu ve kaçınma ile problem odaklı stresle başa çıkma 2021 ve 2022 yıllarında farklılaşmaktadır. Katılımcıların hem KOVİD-19 korkularında hem de stresle başa çıkma boyutlarında 2022 yılında bir azalma tespit edilmiştir.

KOVİD-19 korkusu ile içsel, dışsal motivasyon ve kaçınma olumlu yönde ilişkiye sahiptir. İçsel ve dışsal motivasyon stresle başa çıkma stilleri ile olumlu yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Motivasyonsuzluk hem problem odaklı hem de sosyal destek arama ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir.

Çalışma pandemi sürecinde iki farklı dönemde elde edilen verileri karşılaştırması bakımından önemli görülmektedir. Kaygı ve belirsizliğin yüksek olduğu ilk dönemler ile insanların pandemi sürecine alışmaya başladığı son dönemlerde elde edilen veriler karşılaştırılarak alanyazına önemli bir katkı sunulmuştur. Çalışmada ele alınan değişkenler incelendiğinde özellikle akademik motivasyon ve stresle başa çıkma değişkenlerinin pandeminin iki farklı döneminde ele alınması bu konulardaki bilgimizi derinleştirmesi açısından önemlidir. Çalışmanın bu katkılarına ek olarak bazı sınırlılıklarının da olduğunu belirtmesinde fayda bulunmaktadır. İlk olarak, bu çalışma sadece internet erişimi olan ve araştırmacıların ulaşabildikleri bireylere iletilebilmiştir. Özellikle üniversite öğrencileri üzerinde ileride yapılacak çalışmalarda üniversitenin her bir fakültesinden temsili sayıda öğrenciye ulaşılabilir. Bu çalışmada farklı zaman dilimlerinde veriler toplanmış olsa da çalışma kesitsel niteliktedir. Diğer bir ifade ile ilk zaman diliminde ulaşılabilen katılımcılar ile ikinci zaman diliminde ulaşılabilen katılımcılar birbirinden farklıdır. Bu

nedenle, elde edilen bulguların yorumlanmasında bu bilgi göz önünde bulundurulmalıdır. Son olarak, çalışmanın değişkenlerindeki değişimi derinlemesine inceleyebilmek adına boylamsal çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ahorsu, D. K., Lin, C. Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D. ve Pakpour, A. H. (2022). The Fear of COVID-19 Scale: development and initial validation. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 27, 1-9. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00270-8>
- Aksoy, C. ve Atılgan, D. A. (2021). COVID-19 Korkusu ve Yaşam Doyum: Özel yetenek giriş sınavlarına katılan öğrenciler örnekleme. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 40-50.
- Ali, A., Khan, A. A., Abbas, S., Khan, A. S. ve Ullah, E. (2022). Cognitive appraisal, Coping, Stress and Fear Contracting COVID-19 in Working People in Pakistan. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 40(4), 663-682.
- Altuntaş, O. ve Tekeci, Y. (2020). Effect of COVID 19 on perceived stress, coping skills, self-control and self-management skills. *Research Square*, 1-16.
- Aşkin, R., Bozkurt, Y. ve Zeybek, Z. (2020). COVID-19 pandemisi: Psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 304-318.
- Ayhan, Ş. (2022). *COVID-19 Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Akademik Motivasyonlarının İncelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baltacı, Ö., Aktaş, E. ve Akbulut, Ö. F. (2022). Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Döneminde Mental İyi Oluş Düzeylerinin Yordayıcıları Olarak COVID-19 Korkusu, Stresle Başa Çıkma ve Ailedeki Koruyucu Etkenler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20(1), 1-24.
- BBC. (2020). Koronavirüs Önlemleri. <https://www.bbc.com/turkce/live/haberler-turkiye-51849600>
- Cao, W., Fang, Z., Hou, G., Han, M., Xu, X., Dong, J. ve Zheng, J. (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Research*, 287, 112934. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112934>
- Çarkıt, E. (2021) Üniversite Öğrencilerinde COVID-19 Korkusunun Yordayıcısı Olarak Belirsizliğe Tahammülsüzlük. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 33-42.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Plenum Press.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2008). Self-determination theory: A macro theory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology*, 49(3), 182-185.
- Deniz, M. E. (2021). Self-compassion, intolerance of uncertainty, fear of COVID-19, and well-being: A serial mediation investigation. *Personality and Individual Differences*, 177, <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.110824>
- Duman, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük. *The Journal of Social Science*, 4(8), 426-437.
- Girma, A., Ayalew, E. ve Mesafint, G. (2021). COVID-19 Pandemic-Related Stress And Coping Strategies Among Adults with Chronic Disease in Southwest Ethiopia. *Neuropsychiatric disease and treatment*, 17, 1551.
- Göksu, Ö. ve Kumcağız, H. (2020). COVID-19 Salgınında Bireylerde Algılanan Stres Düzeyi ve Kaygı Düzeyleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- Greenberg, J., Pyszczynski, T. ve Solomon, S. (1986). The causes and consequences of a need for self-esteem: A terror management theory. J. Greenberg, T. Pyszczynski ve S. Solomon (Der.) *Public self and private self* içinde (ss. 189-212). Springer.
- Karagüven, M. H. (2012). Akademik Motivasyon Ölçeğinin Türkçe'ye Adaptasyonu. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2599-2620.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel.
- Folkman, S. ve Lazarus, R.S. (1988). Coping as a mediator of emotion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(3), 466-475.

- Kalafatoğlu, M. R. ve Yam, F. C. (2021). Bireylerin COVID-19 Korkularının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Humanistic Perspective*, 3(2), 306-323.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, (11. baskı). Nobel Yayınevi.
- Keleş, İ., Durar, E. ve Durmuş, M. (2022) Koronavirüs Pandemi Sürecinin Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Stres Seviyelerini Etkileyen Etmenler. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (29), 36-48.
- Lazarus, R. S. (1993). From psychological stress to the emotions. *Annual Review of Psychology*, 44, 1- 21.
- Martinez-Lorca, M., Martinez-Lorcab, A., Criado-Alvarezd, J. J., Armesillaf, D. C. ve Latorrea, J. M. (2020). The Fear of COVID-19 Scale: Validation in Spanish University Students. *Psychiatry Research*, 293, 113350.
- Masaali, S. (2007). *Relationship between reading study and academic achievement among students in IU*. [Doctorate Dissertation], Khorasgan Islamic Azad University.
- Munir, F., Saeed, I., Shuja, A. ve Aslam, F. (2021). Students' Fear of COVID-19, Psychological Motivation, Cognitive Problem-Solving Skills and Social Presence in Online Learning. *International Journal of Education and Practice*, 9(1), 141-154.
- Özdoğan, A. Ç. ve Berkant, H. G. (2020). COVID-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43.
- Pak, H., Süsen, Y., Nazlıgül, M. D. ve Griffiths, M. (2021). The mediating effects of fear of COVID-19 and depression on the association between intolerance of uncertainty and emotional eating during the COVID-19 pandemic in Turkey. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-15. <https://doi.org/10.1007/s11469-021>
- Pallant, J. (2010). *SPSS Survival Manual (4th ed.)*. McGrawHill.
- Peker, A. ve Cengiz, S. (2022). COVID-19 fear, happiness and stress in adults: the mediating role of psychological resilience and coping with stress, *International Journal of Psychiatry in Clinical Practice*, 26(2), 123-131, DOI: 10.1080/13651501.2021.1937656
- Robinson, E., Sutın, A. R., Daly, M. ve Jones, A. (2022). A systematic review and meta-analysis of longitudinal cohort studies comparing mental health before versus during the COVID-19 pandemic in 2020. *Journal of Affective Disorders*, 296, 567-576. doi: 10.1016/j.jad.2021.09.098.
- Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78.
- Sağlık Bakanlığı (Mart, 2022). Genel korona virüs tablosu. <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html#>
- Sağlık Bakanlığı (Ocak, 2022). Günlük Aşı Verileri. <https://covid19asi.saglik.gov.tr/>
- Saltürk, A. ve Güngör, C. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Gözünden COVID-19 Pandemiğinde Uzaktan Eğitime Geçiş Deneyimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (36), 137-174.
- Satici, B., Gocet-Tekin, E., Deniz, M. E. ve Satici, S. A. (2020). Adaptation of the Fear of COVID-19 Scale: Its Association with Psychological Distress and Life Satisfaction in Turkey. *International Journal of Mental Health Addiction*, 19, 1980-1988. <https://doi.10.1007/s11469-020-00294-0>
- Savcı, M. ve Aysan, F. (2014). Üniversite öğrencilerinde algılanan stres düzeyi ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişki. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(3), 44-56.
- Scrima, F., Miceli, S., Caci, B. ve Cardaci, M. (2022). The relationship between fear of COVID-19 and intention to get vaccinated. The serial mediation roles of existential anxiety and conspiracy beliefs. *Personality and Individual Differences*, 184, 111188. <https://doi.10.1016/j.paid.2021.111188>
- Snyder, C. R., Ford, C. E. ve Harris, R. N. (1988). The effects of theoretical perspective on the analysis of coping with negative life events. C. R. Snyder & C. E. Ford (Eds.), *Coping with negative life events: Clinical and social psychological perspectives* içinde (ss. 3-13). Springer Science + Business Media, LLC.
- Son, C., Hegde, S., Smith, A., Wang, X. ve Sasangohar, F. (2020). Effects of COVID-19 on college students' mental health in the United States: Interview Survey Study. *Journal of Medical Internet Research*, 22(9), E21279.
- Sönmez, R. V. (2020). Covid-19 Kaygısının İş Gören Performansı ve Motivasyonu Üzerine Etkisi: Hizmet Sektöründe Bir Araştırma. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(12), 155-175.
- Tabachnick, B. ve Fidell, L. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson.
- Tekin, E. (2020). COVID-19 Kaygısının Motivasyon Üzerindeki Etkisi: Z Kuşağı Üzerine Bir Araştırma. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 1129-1145.

- Thompson, A. ve Gaudreau, P. (2008). From optimism and pessimism to coping: The mediating role of academic motivation. *International Journal of Stress Management*, 15(3), 269-288.
- Trochim, W. M. ve Donnelly, J. P. (2006). *The Research Methods Knowledge Base* (3. Edition). Atomic Day.
- TRT Haber (Ocak, 2022) 31 Ocak 2022 korona tablosu. <https://www.trthaber.com/haber/guncel/31-ocak-2022-korona-tablosubugunku-vaka-sayisi-650582.html>
- Turkay, H. ve Sökmen, T. (2014). Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Sporda Güdülenme Kaynakları ve Stresle Başa Çıkma Tarzları. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(3), 1-9.
- Türküm, A. S. (2002). Stresle başa çıkma ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(8), 19-31.
- Zaccoletti, S., Camacho, A., Correia, N., Aguiar, C., Mason, L., Alves, R. A. ve Daniel, J. R. (2020). Parents' perceptions of student academic motivation during the COVID-19 lockdown: A cross-country comparison. *Frontiers in Psychology*, 11, 592670.